

JOSEP DE CARALT, LA LLUITA REVOLUCIONÀRIA D'UN ARISTÒCRATA, 1840 - 1843

La vida de Josep de Caralt i d'Argila presenta una paradoxa històrica d'especial relleu. El fet és que era germà de Domènec de Caralt, aquell absolutista que es va singularitzar per l'odi profund a tot allò que respirés constitucionalisme. La seva actuació contra els polítics significats durant el Trienni Liberal a Mataró, i altres localitats del Maresme, ho manifesta prou (1).

En canvi Josep va pertànyer al grup ideològic que el seu germà tant havia combatut: els liberals. Però reproduint aquella manera de fer radical i apassionada de Domènec va actuar en la vida política de la manera pròpia d'un exaltat de signe contrari, com a cap del Partit Progressista a Mataró en els anys 1840-1843. Va ser degut a la seva actuació personal que el progressisme mataroní es manifesta dins el sector més extremat de signe constitucional, arribant a festejar amb el naixent republicanisme.

Abans, però, d'analitzar aquests fets ens hem de situar en aquell inici de dècada dels quaranta, que tantes novetats aportava a la ciutat en els ordres polític, social i econòmic.

Som en uns anys en què es va produint la desarticulació dels eixos de poder de l'Antic Règim, que a grans trets podem definir com la pèrdua del monopoli institucional de l'Ajuntament per part de la noblesa, la desaparició del poder de l'Església mantingut a través de la recaptació del delme, i la liquidació de l'estructura productiva tancada en legislar-se la llibertat de comerç.

A mitjan dels anys trenta les institucions antagòniques amb el naixent liberalisme havien entrat en crisi. Una d'aquestes, l'Ajuntament, veurà revolucionada la seva estructura en passar els regidors a ser elegits mitjançant el sufragi dels ciutadans: ara tenen accés al control del sistema polític els membres de la burgesia, els únics que poden exercir el vot, a causa de les limitacions econòmiques que hi havia. En conseqüència, l'Ajuntament de Mataró passa, a partir de 1835, a ser controlat pels liberals, és a dir, pels comerciants, fabricants i botiguers que abans rebien el menyspreu dels regidors vitalicis en els seus càrrecs de diputats del comú. Hi ha alguns membres de l'aristocràcia afectes al nou règim que també participaran en la direcció de la ciutat com a regidors.

Els anys 1835-1843 són els del dubte de la burgesia cap a les formes polítiques de la seva representació. La pugna progressistes-moderats, que ara pot semblar irrellevant, era la de perspectives enfrontades en aspectes perifèrics del sistema: graus de profundització de la desamortització, matisos en les relacions Església-Estat, diferències en l'extensió del dret electoral, que els progressistes volien més ampla, sense arribar al sufragi universal. Però l'acord en els fonaments del règim, el sistema econòmic i polític, era indubtable.

La vida mataronina d'aquests anys té com a centre en l'aspecte polític la pugna de moderats-progressistes per a fer-se amb la representativitat de la burgesia local. Cal dir que a Mataró, ciutat avançada en tots els ordres, sempre es va donar suport d'una manera majoritària als progressistes, mentre la Constitució de 1837 va ser vigent.

A nivell econòmic, parlar de liberalisme suposa referir-nos a la societat de classes i a la relació entre els factors econòmics claus: el capital i el treball. En la dècada dels anys quaranta a Mataró és evident la realitat d'una burgesia que es va consolidant al redós de la nova estructura econòmica, i l'existència d'un nombrós proletariat que s'organitza en un sindicat reivindicatiu per fer front als continuats intents dels amos de rebaixar els salaris.

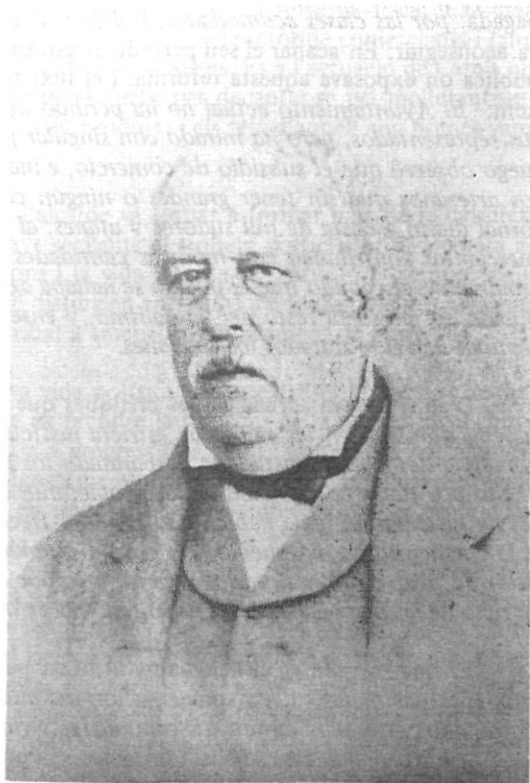
L'any 1840 Mataró ja era una ciutat fabril dedicada bàsicament a la filatura i al teixit de cotó. Però es tractava de fàbriques de caràcter preindustrial, amb una mecanització incipient, tot i que el primer vapor ja feia un temps que era instal·lat. Aviat apareixen indústries més modernes que per a bastir-se necessitaran la col·laboració en forma de Companyia de diversos socis, perquè el capital es constitueix en el factor productiu clau en l'arrencada de la revolució industrial.

Aquests diners seran aportats en la seva major part per capitalistes forans, ja que els burgesos mataronins eren més interessats en l'especulació mercantil. El paradigma del burgès comerciant d'aquests anys és l'especulador de grans i de tota mena de productes alimentaris, que feia diners negociant amb les subsistències bàsiques. Aquest comerç i el préstec hipotecari foren la seva màxima expressió, per això l'empenta de la revolució industrial la donaran gent de Barcelona i altres localitats.

Josep de Caralt i d'Argila, ciutadà honrat, era fill del segon matrimoni de Josep Anton de Caralt i Andreu, que s'havia casat l'any 1802 amb Rosalia d'Argila i de Parrella, de Gurb (Osona). Josep va néixer el novembre de 1805, i quatre anys després moria el seu pare a Arenys de Mar, on s'estava a conseqüència de la invasió francesa de Mataró. (2).

Per pròpia declaració sabem que va començar a intervenir en política en defensa del constitucionalisme el Trienni Liberal, i que durant la dècada absolutista

es va significar contra Ferran VII. Ell mateix explicava: *los sinsabores y disgustos que me ha ocasionado el defender los derechos del Pueblo, mi vida política desde 1820 hasta el presente es una cadena de sufrimientos, desde el restablecimiento del ominoso despotismo datan mis persecuciones (...) el tirano España me hizo apurar el cáliz de amargura en un hediondo calabozo y en un destierro que duró hasta que la amnistia (de 1832) me permitió regresar a mis hogares.* Exili que va passar a la ciutat de Balaguer. (3)

En tornar a Mataró es casa l'any 1834 amb Ma. del Carmen Matheu i Jaques, que havia nascut a Nueva Guatemala (Amèrica) on els seus pares residien. L'any següent presenta a l'Ajuntament el seu títol d'advocat expedit per la Real Audiència de València, i obre despatx al carrer Nou. A partir d'aquest moment protagonitzarà els fets liberals: en el primer Ajuntament de l'etapa isabelina hi té el càrrec de regidor, i l'any 1837 s'integrava a la Milícia Nacional com a membre del Segon Batalló, un temps després passa a la cavalleria, cos més selecte al qual només hi accedien les persones riques, les úniques que podien disposar d'un cavall per aquests menesters. (4)

En els fets de la revolta de 1840 d'Espartero contra els moderats va tenir un paper destacat en les ocurrencies de Mataró, essent condecorat pel govern. Aquesta significació política li venia del paper de líder del Partit Progressista i la seva participació en mítings, i en l'organització de les batalles electorals, lloc en el qual el trobarem fins l'any 1843. Però la seva gran oportunitat d'intervenir en la vida pública se li va presentar l'any 1841 en ser elegit batlle de Mataró.

En els fets de la revolta de 1840 d'Espartero contra els moderats va tenir un paper destacat en les ocurrencies de Mataró, essent condecorat pel govern. Aquesta significació política li venia del paper de líder del Partit Progressista i la seva participació en mítings, i en l'organització de les batalles electorals, lloc en el qual el trobarem fins l'any 1843. Però la seva gran oportunitat d'intervenir en la vida pública se li va presentar l'any 1841 en ser elegit batlle de Mataró.

La seva actuació en aquest càrrec va tenir dos eixos fonamentals: la reforma del sistema impositiu, que gravava desproporcionadament els sectors més necessitats de la menestralia i artesanat, i les mesures revolucionàries imposades des de la Junta de Vigilància el mes d'octubre.

En el primer tema va intentar que la Contribució de Comerç i Indústria fos

pagada: *por las clases acomodadas, y dejase de gravitar sobre los infelices, cosa que va aconseguir. En acabar el seu període de govern, Caralt feia un manifest a l'opinió pública on exposava aquesta reforma, i el text polític més important que li coneixem: El Ayuntamiento actual no ha perdido de vista jamás los intereses de todos sus representados, pero ha mirado con singular predilección los de las masas: desde luego observó que el subsidio de comercio, e industria lo pagaban los proletarios, y los artesanos que sin tener grandes o ningún capital ganan su subsistencia con el jornal diario a costa de mil sudores y afanes; al paso que los capitalistas y ricos comerciantes contribuian con módicas cantidades a proporción de sus haberes. Vió igualmente el cabildo que el pueblo se hallaba agoviado con la desacreditada contribución del personal resto del feudalismo, y enseña de la infamia con que en otros tiempos han sido tratados los catalanes.*

D'aquí la seva actuació i les crítiques que havia de suportar: *La variación del sistema fundada en las reglas de estricta justicia ha afectado los privilegios de los comerciantes y capitalistas, ha desbaratado los planes de los aristócratas, y ha hechado por tierra la ambición de los propietarios que disfrutan de rentas por las cuales hasta ahora en nada habian contribuido. Hechos de tal magnitud que equivalen a la emancipación del pueblo han creado porción de enemigos al que ha tenido el valor de plantearlos y llevarlos a cabo; y es por esto que han tratado de explotar el terreno de las personalidades y procurado hacer triunfar su injusta causa.* (5)

El que sorprèn és el llenguatge utilitzat per un aristòcrata: *singular predilección* (per) *las masas* (...) *la emancipación del pueblo*. La contraposició de *los proletarios y los artesanos* davant *los capitalistas y ricos comerciantes* (...) *los aristócratas* (...) *los propietarios*. Anàlisi i terminologia pròpia de la lluita de classes que concloïa en aquell conglomerat heterogeni d'obrerisme, republicanisme i progressisme radical que anava conformant una ideologia crítica al sistema. També és significatiu el seu record dels agravis patits per Catalunya: *la infamia con que en otros tiempos han sido tratados los catalanes*. Però hem de pensar que el progressisme mataroní de la mà de Caralt era dins el minoritari corrent radical del partit, i que ell mateix l'any 1840 pertanyia a la *Asociación Patriótica Constitucional*, que dirigia el republicà Abdó Terradas, que a Mataró tenia una notable audiència.

L'altre centre de la seva actuació va ser la direcció de la Junta de Vigilància que aquell any es va formar per a donar resposta als moviments de revolta que alguns militars moderats intentaven el mes d'octubre a diversos llocs d'Espanya. Sota la direcció ideològica de Caralt, la Junta va depurar la Milícia Nacional d'elements que anys abans havien estat membres dels Voluntaris Realistes, les forces urbanes de l'absolutisme. També va imposar una contribució forçosa a totes les persones desafectes al sistema, i es va adherir a la que semblava imminent resistència de Barcelona a les tropes del govern enviades per Espartero. La Junta va cessar el 7 de novembre de 1841 i algunes de les seves actuacions varen ser revocades pel capità general. (6)

Però el més decisiu d'ambdues actuacions és que varen començar a obrir un

esboranc dins una força política abans cohesionada. La reforma fiscal li va crear enemics dins el partit, on va tenir dures rèpliques del sector de comerciants i fabricants que encara en aquell moment eren progressistes. És a l'actuació de Caralt que es deu que els burgesos abandonessin el Partit per decantar-se pel moderantisme. L'any 1843 els trasvassament ja s'havia produït, i els fets d'aquell any només varen ajudar a confirmar-ho.

En acabar la seva actuació d'alcalde va tornar a formar part de la cavalleria de la Milícia Nacional. I en els anys següents el trobem participant de manera activa en l'organització de les eleccions i la vida interna del Partit. (7) Sempre seguit de prop per l'odi dels moderats que distingien entre una ala *sensata* del progressisme i el *malvado Caralt*, a qui havien arribat a amenaçar públicament de mort. (8)

L'any més destacat de la seva vida política va ser el 1843. En el mes de juny encapçala la Junta mataronina que va prendre la direcció de la revolta local contra Espartero, composada per moderats i progressistes, amb l'hegemonia amb aquests darrers. I el mes de juliol és designat membre del districte a la Junta Suprema, càrrec en el qual va participar en els importants esdeveniments que es produeixen a partir d'agost. (9)

La revolta antiesparterista va ser duta a terme per una coalició de partits que tenien com a centre de les seves preocupacions acabar amb el Regent. En els acords programàtics hom preveia la instal·lació d'una Junta Suprema Central com a organisme representatiu de totes les juntes provincials, en la qual hi residís el poder. Les maniobres del Govern Provisional varen fer que s'oblidés aquell pacte d'arrel federalista ordenant la dissolució de totes les juntes, a la qual cosa algunes d'elles s'hi varen oposar, singularment la de Barcelona.

Per a negociar amb el govern una sortida a la crisi, una comissió va anar a Madrid per defensar els ideals de la Junta Central, un dels membres era Josep de Caralt, i en no aconseguir cap acord varen tornar a Barcelona a inicis de setembre. En arribar, la revolta de la "Jamància" era una realitat: les institucions catalanes eren en rebel·lió contra el govern central. (10) Llavors Caralt va actuar com un dels membres més influents de la Junta Suprema Provisional de Barcelona, signant tots els manifestos i fent sovint de secretari. Arran de l'assalt a la Ciutadella va ser un dels cinc membres reunits permanentment per dirigir l'operació. Quan a la fi d'octubre només quedaven deu dels setze vocals, ell encara era al seu lloc, i participà en les converses que es varen dur a terme entre la Junta i les forces que assetjaven Barcelona per posar fi a l'enfrontament i tractar d'aconseguir una rendició favorable. (11)

A partir d'aquí desconeixem la sort del nostre personatge. Però ens inclinem a suposar, per una sèrie d'indícis, que se'n va anar a França en el vaixell que hi va dur a molts polítics compromesos per no caure en mans del govern, i que devia tornar arran l'amnistia general de 1846. (12) L'única certesa que tenim és que el 1846 era en lloc desconegut ja que el seu sogre Josep Matheu actuava en el seu nom en el terreny legal, i l'any següent residia a Barcelona dedicant-se al comerç, on s'hi va

quedar algun temps. (13) Tenim una darrera imatge de Caralt de 1859: la seva cunyada Teresa Matheu de Segarra tornava amb tartana de Llaveneres: *donde habia ido para tapar los cubos del vino de la cosecha, al bajar el pontò se desbocó el caballo que guiaba la tartana donde venia acompañada de su hermano político Caralt y su sobrino e hijo de este Dalmiro, quienes no pudieron contener al caballo y al fin volcó la tartana.* (14)

En l'aspecte econòmic les activitats de Josep també apareixen desvinculades del que era la norma dels hisendats rendistes de l'època. I potser lliguen amb el nervi emprenedor que havia tingut la família en el segle XVIII, quan eren botiguers i comerciants, i anaven seguint el camí que duia als membres d'aquella classe més afavorits per la fortuna als rengles de la petita noblesa dels ciutadans honorats. El seu patrimoni el va obtenir quan en morir la mare pacta amb Domènec, el seu germà, hereu del pare, el lliurament d'una quantitat determinada de béns: cases, terres i censos, com a legítima. (15) Conjunt de propietats que va vendre l'any 1840 a un personatge que coneixem prou: Miquel Biada, el propulsor del tren, que en aquella època acabava d'arribar a Mataró i es dedicava al comerç. Pel total de la compra va rebre 30.508 lliures (325.825 rals), una quantitat molt considerable. (16)

Josep es dedicava, ultra la seva professió d'advocat, al comerç, i sembla que aquesta venda patrimonial no respon a un període crític de la seva situació econòmica, sinó a un canvi, o, més ben dit, a una intensificació de la seva estratègia comercial, més dedicada a la inversió especulativa que no a l'activitat rendista. Cosa que tradueix la modernitat de la seva actitud d'aristòcrata. Ho va vendre, com declara, per l'expedició dels seus negocis, i aquesta vegada no es tracta d'un eufemisme que recull la ruïna d'un hisendat.

Li coneixem alguna activitat especulativa. L'any 1841 compra junt amb un soci una partida de fusta d'Arenys de Munt per 2.637 duros (52.740 rals). L'any següent participa amb sis altres socis en una compra de participacions en la "Sociedad Barcelonesa" dedicada a l'explotació de diverses mines: de coure a Horsa-vinyà, i de plom a Sant Pere de Riu. (17)

De tota manera la seva operació més important en l'àmbit econòmic va ser la participació en la Cia. Busqueta i Sala, dedicada a la filatura i al teixit de cotó, que comptava amb una fàbrica de vapor, la més important de Mataró, al carrer de Sant Agustí. El capital que hi tenia en accions i préstecs era de 21.046 lliures (224.771 rals). (18)

Ara la imatge és completa: mentalitat capitalista i radicalisme social, la singularitat contradictòria del personatge és evident. Ell ho pretenia, però tampoc va ser profeta a casa seva.

Francesc Costa i Oller

NOTES

- 1.- Antonio Martí Coll. *Domingo de Caralt*. Mataró, 1965.
- 2.- AMM. Arxiu de Protocols. Jacint Boter, setembre 1831, f. 211 v; Gaspar Poy, 30 setembre 1831, f. 275.
- 3.- "El Constitucional" (Barcelona), setembre 1841.
- 4.- AMM. D-103, Registro de títulos, f. 121. AMM. Acords, 18 juliol 1839.
- 5.- "Els Constitucional", 4 desembre 1841.
- 6.- Sobre els fets de la Junta veure: AMM, Acords octubre-novembre, 1841.
- 7.- AMM. Ac., 30 desembre 1841.
- 8.- Juan Amich. *Historia de los acontecimientos políticos de la Ciudad de Mataró en 1843*. Mataró 1855, p. 174.
- 9.- AMM. D-167, Actes de la Junta de Partit.
- 10.- Amich. *Op. Cit.* p. 21. *Los SS. Caralt, Benavent, Prats, y Pons después de desempeñar su comisión en Madrid hanse unido a los entusiastas de Barcelona*.
- 11.- *Acontecimientos políticos e históricos de Barcelona*. Barcelona 1843. *Revolución en Barcelona proclamando la Junta Central*. Barcelona 1844.
- 12.- Una altra situació curiosa és la relativa al nebot, fill de Domènec, Josep de Caralt i Viladesau, que havia format part de les Bandes de la Fe, absolutistes, havent-se d'exiliar fins que es va acollir a l'amnistia de 1832. Posteriorment, l'any 1841, arran d'una sentència judicial, es va tornar a exiliar a França, on oncle i nebot segurament varen coincidir l'any 1843. Caralt i Viladesau tornava al país l'any 1848, quedant-se a viure també a Barcelona: *Restituït actualment en aquesta ma Pàtria después de haber permanescut per anys en lo Regne de França en rahó de las circunstàncias políticas, y las particulars que mediaban en ma persona*. AMM. Arxiu de Protocols. Ramon Font, 2, juliol, 1848, f. 153 v. Jacint Boter, 14 octubre 1848, ff. 257, 272, 273. Martí Coll. *Op. Cit.* p. 166.
- 13.- AMM. Arxiu de Protocols. Ramon Font, 3 abril 1852, f. 24. Joaquim Segarra, 15 juliol 1847, f. 221.
- 14.- Manuscrit *La Mayor Edad* de Josep Gualba, en poder del Sr. Antoni Pineda.
- 15.- AMM. Arxiu de Protocols. Gaspar Poy, 30 setembre 1831, f. 275. Pere Molas i Ribalta. *Societat i poder polític a Mataró 1718-1808*. Mataró, 1973. Publica moltes notícies sobre l'activitat dels Caralt el segle XVIII.
- 16.- AMM. Arxiu de Protocols. Ramon Font, 24 desembre 1840, f. 41 v.; 23 desembre 1841, f. 62v. Miquel Biada acabava d'arribar a la Península després de la seva estada a Amèrica, i aquesta sembla una primera inversió de capitals guanyats en el comerç per a fer-se amb un patrimoni adequat a la seva posició econòmica.
- 17.- AMM. Arxiu de Protocols. Joaquim Segarra, 13 abril 1841, f. 126; 12 juliol 1842, f. 113.
- 18.- AMM. Arxiu de Protocols. Joaquim Segarra, 15 juliol 1847, f. 221.